

IHAN OIKEITA PRINSESSOJA

Satukonsertti porttina sadun ja musiikin maailmaan

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin laitos
Esittävän musiikin suuntautumisvaihtoehto
Opinnäytetyö
Syksy 2008
Anna Niemi

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikin laitos

NIEMI, ANNA:

Ihan oikeita prinsessoja
Satukonsertti porttina sadun ja musiikin
maailmaan

Esittävän musiikin suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 26 sivua, 9 liitesivua

Syksy 2008

TIIVISTELMÄ

Tämä taiteellis-toiminnallinen opinnäytetyö koostuu kahdesta osasta: satukonsertin valmistuksesta ja toteutuksesta, ja kirjallisesta työstä. Grimmin veljesten *Lumikki*-sadun ympärille rakennetut satukonsertit pidettiin helmikuussa 2008 Lahden Kansantalon Vaahterasalilla osana Lasten talvikarnevaalit –kulttuuritapahtumaa. Satukonsertissa kertojan lukemaa satua väritettiin ja elävöitettiin musiikilla, joko kerronnan lomaan sijoitetuilla kappaleilla tai tekstin taustalla soivalla improvisoidulla äänimaisemalla.

Työni kirjallisen osan pääpaino on satukonsertin sisällössä. Koska *Lumikki*-satukonsertissa musiikki ja teksti nivoutuivat tiukasti yhteen, käsittelen tässä työssä erikseen musiikin ja sadun välistä yhteyttä. Kerron myös satukonsertin valmistelu- ja harjoitteluprosessista, Grimmin veljeksistä ja *Lumikin* alkuperästä ja sen eri maissa tavattavista muunnelmista.

Satukonsertin työstäminen oli ensimmäinen lapsille suunnattu esitys, jota olen ollut tekemässä. Huomasin projektin edetessä, että lapsiyleisö asettaa esitykselle omat vaatimuksensa, mutta myös palkitsee. Lapsille suunnattua esitystä ei voi toteuttaa samalla tavalla kuin aikuiselle yleisölle, mutta valmistusvaiheessa nähdyn vaivan korvaa lapsien läsnäolo, avoimuus ja eläytyminen esitykseen. *Lumikki*-satukonsertti oli minulle matka satujen ja improvisaation maailmaan, mutta samalla myös tutustumista omaan tapaan toimia muusikkona ja elää musiikkia todeksi.

Avainsanat: konsertit, sadut, improvisointi, satukonsertit, *Lumikki*, Grimmin sadut

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Faculty of Music

NIEMI, ANNA:

Ihan oikeita prinsessoja
Satukonsertti porttina sadun ja musiikin
maailmaan

Bachelor's Thesis in performing music 26 pages, 9 appendixes

Fall 2008

ABSTRACT

This thesis of functional art consists of two parts: The Snow White fairytale concert and a written part. The fairytale concert, based on the Grimm's brothers' fairytale *Snow White* was given in Lahti in February 2008 as a part of a cultural event for children. In the fairytale concert, the fairytale narrated by a storyteller was coloured and brightened with music, either songs in the middle of the text, or improvised scenes of sound on the background of the fairy tale.

The main point in the written part of my thesis is the connection between the music and *Snow White*. I am also telling about the preparation and rehearsal process of the fairytale concert, the Grimm's brothers and the origin of *Snow White* and the different versions of it found in different countries.

The Snow White fairytale concert was the first performance for children that I have been making. I noticed that an audience of children is very demanding but also rewarding. The Snow White fairytale concert was a journey into the world of fairytales and improvisation, but also a possibility to acquaint myself with the way I work as a musician and live the music.

Key words: concerts, fairytales, improvisation, fairytale concerts, Snow White, Grimm fairytales

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	LUMIKKI-SATU	2
2.1	Kansainvälinen satu	3
2.2	Lumikki Suomessa	4
3	SATUKONSERTIN VALMISTUS	6
3.1	Satu	7
3.2	Musiikki	8
3.3	Tekijätiimi	9
3.4	Talvikarnevaalit	11
3.5	Visuaalisuus	12
3.6	Kiirettä, tohinaa ja viime hetken paniikki	13
4	TEKSTI JA MUSIIKKI	14
4.1	Lumikin syntymä	14
4.2	Kerro, kerro kuvastin	15
4.3	Pako	16
4.4	Kääpiöt	17
4.5	Aamutunnelmia	19
4.6	Petos ja kosto	19
4.7	Suru	20
4.8	Kuninkaanpoika	21
4.9	Ja niin he elivät onnellisina	22
5	SEN PITUIINEN SE	23
	LÄHTEET	26
	LIITE 1	27
	Lumikki	27
	LIITE 2	35

1 JOHDANTO

Jo monta vuotta olin haaveillut poikkitaiteellisen esityksen tekemisestä. Kun tuli aika miettiä opinnäytetyön aihetta, tuntui luonnolliselta toteuttaa haaveeni opinnäytteeseen liittyvänä konserttina. Alkuperäinen ideani oli yhdistää musiikkiin tanssia, puvustus, lavasteita ja ehkä tekstejä. Myös musiikkiin halusin ”poikkitaiteellisuutta”. Koen olevani, koulutukseni mukaan, ennen kaikkea klassinen muusikko, mutta en halunnut tässä yhteydessä tehdä klassista konserttia. Olen aina kuunnellut ja soittanut kansanmusiikkia ja kevyttä musiikkia erilaisissa kokoonpanoissa. Pääinstrumenttini klarinetin monipuolisuus ja erilaiset ulottuvuudet mahdollistavat musisoinnin myös kevyen ja kansanmusiikin parissa, ja mielestäni nämä musiikkityylit kuuluvatkin olennaisena osana omaan identiteettiini muusikkona. Siksi suunnittelin jo melko varhain ottavani mukaan taidemusiikin lisäksi kansanmusiikkia ja kevyttä musiikkia. Koska minua on myös pitkään kiehtonut improvisaation mystinen maailma ja sen avaamat mahdollisuudet, päätin jo ennen konsertin teeman lopullista muotoutumista, että osan musiikista toteutan improvisaationa.

Mietin opinnäytetyötäni ensimmäisen kerran jo toisena opiskeluvuotena. Ensimmäinen ideani oli suomalaisen klarinettimusiikin konsertti. Poikkitaiteellisuus odotteli vielä hetkeään mielikuvitukseni reunamilla, mutta pohdiskelin jo tuolloin voisiko konserttiini kenties jotenkin yhdistää tanssia. Eräs mahdollinen tapa siihen olisi ollut Veli-Matti Puumalan teos *Kaarre*, duetto klarinetille ja tanssijalle.

Tämän ensimmäisen suunnitelman jälkeen alkoi uusia ideoita tulla mieleeni tasaiseen tahtiin. Osa mahdollisista konsertin teemoista oli ihanteellisia poikkitaiteellisille kokeiluille, osa klassisen musiikin konsertteihin, osa suorastaan vaati poikkitaiteellisuutta ja improvisaatiota onnistuakseen. Mietin jopa välillä oman levyn tekemistä, mutta luovuin ajatuksesta, pääasiassa siksi, että pidän esiintymisestä. Tarkan pohdinnan alle joutui myös ajatus sooloklarinetikonsertista. Musiikki olisi siinä ollut klassista, mutta muista taiteenlajeista nimenomaan tanssin olisi helposti saanut liitettyä mukaan.

Loppujen lopuksi syntyi kuitenkin Grimmin veljesten Lumikki-sadun ympärille rakennettu konsertti, satukonsertti, Lahden kaupungin kulttuuritoimen järjestämään Lasten talvikarnevaalit –kulttuuritapahtumaan.

2 LUMIKKI-SATU

Grimmin veljekset Jacob (1785–1863) ja Wilhelm (1786–1859) syntyivät Hanaussa, Saksassa. Heidän isänsä oli juristi ja toivoi myös poikiensa lukevan lakia. Näin tapahtuikin, sillä molemmat veljekset opiskelivat oikeustiedettä Marburgin yliopistossa. 1800-luvun alkuvuosina he ottivat vastaan Hessenin vaaliruhtinaan kirjastonhoitajan toimen, ensin Jacob ja sitten Wilhelm muutamaa vuotta myöhemmin. 1829–1830 he siirtyivät opettamaan ensin Göttingenin, sitten Berliinin yliopistoon. (Koski 1998, 124; Ashliman 1999–2008.)

Ajan kansallisromanttiset virtaukset innostivat veljeksiä keräämään muistiin kansansatuja ja saksalaisia muinaisrunoja. Kansansatukokoelma *Kinder- und Hausmärchen*, Lasten- ja kotisatuja, ilmestyi vuonna 1812, ja vuosina 1814 ja 1819 siitä otettiin uusia painoksia. Vanhoja runoja Grimmin veljekset julkaisivat kirjassa *Deutsche Sagen*, Saksalaisia sankaritaruja (1816–1818). *Kinder- und Hausmärchen* –kokoelman yli 200 satua oli kerätty eri puolilta Saksaa, mutta pääasiassa veljesten kotiseudulta, Hessen-Kassenin vaaliruhtinaskunnan alueelta. Toisin kuin monet satuja keränneet aikalaisensa, Grimmin veljekset pyrkivät merkitsemään sadut muistiin sellaisena kuin olivat ne kansan suusta kuulleet, muuttaen ainoastaan satujen kieliasun: vain harvoissa tapauksissa he ovat säilyttäneet kertomusten alkuperäisen murteen. (Karilas 1962, 21–23; Koski 1998, 124–125; Ashliman 1999–2008.)

Veljekset itse olivat sitä mieltä, että vanha germaaninen mytologia oli säilynyt kansansaduissa lähes muuttumattomana. Heidän keräämänsä sadut eivät kuitenkaan ole nimenomaan saksalaisia, eikä niiden alkuperä ole kaukana menneisyydessä. Osa saduista on itämaista perua, osasta taas löytyy erilaisia versioita eri maista ympäri Eurooppaa. Ranskalainen Charles Perrault oli jo sata vuotta aiemmin kerännyt tal-

teen esimerkiksi *Prinsessa Ruususen*, *Tuhkimon*, *Saapasjalkakissan* ja *Peukaloi-*
sen. On myös epäilty, ovatko Grimmin sadut todella kansansatuja vai veljesten it-
sensä kirjoittamia. Varmaa tietoa tästä ei ole, mutta tosiasia on, että juuri veljesten
ansiosta monet näistä saduista ovat säilyneet meidän päiviimme asti. (Kansojen
kirjallisuus 7 1976, 122–123; Koski 1998, 124–125.)

2.1 Kansainvälinen satu

Kuten niin monet muutkin Grimmin veljesten kokoelmassaan julkaisemat sadut,
myös satu Lumikista ja seitsemästä kääpiöstä on kansainvälistä alkuperää. Grimmin
veljesten lisäksi sadun ovat julkaisseet Giambattista Basile (*Pentamerone*, 1634–
36) ja J. K. Musäus (*Volksmärchen der Deutschen*, 1782). Sadusta on tavattu
muunnelmia Afrikasta, Vähä-Aasiasta, Skandinaviasta, Venäjältä, Irlannista, Krei-
kasta, Balkanin niemimaalta, Karibialta sekä Pohjois-, Etelä- ja Väli-Amerikasta.
Kaikissa muunnelmissa on yhteisiä piirteitä: Lumikin syntymään liittyvät taianomai-
set piirteet, äidin kuolema ja isän uusi vaimo, äitipuolen kateus ja mustasukkaisuus,
Lumikin karkotus, ystävälliset muukalaiset, jotka ottavat Lumikin luokseen, äiti-
puolen uudistunut mustasukkaisuus, Lumikin kuolema ja henkiinherättäminen. (Zi-
pes 2000, 478–479.)

Lumikin äiti pistää neulalla sormeensa, syö ruusun terälehdän, granaattiomenan
siemenen tai mandariinin, ja alkaa toivoa lasta. Äiti kuolee Lumikin syntyessä ja
kohta isä menee uudelleen naimisiin. Lumikin äitipuoli on tytölle kateellinen hänen
kauneudestaan ja nuoruudestaan. Varmistuksen siitä, että tytärpuoli voittaa hänet
kauneudessa äitipuoli saa Grimmin veljesten tarinassa taikapeililtä, muissa versiois-
sa auringolta tai kuulta, tai kuulee ohikulkijoiden ylistävän tytärpuolen kauneutta
hänen omaansa suuremmaksi. Lumikin surmaamisen tehtäväkseen saaneen metsäs-
täjän on tuotava äitipuolelle Lumikin keuhkot ja maksa, sydän, kieli, kädet, pullol-
linen verta, hiukset tai veren tahrina mekko todisteeksi tehtävän suorittamisesta.
Metsästäjä säästää Lumikin hengen ja tämä pakenee metsään. Joissakin versioissa
Lumikin isä joutuu vaimonsa vaatimuksesta viemään tytön metsään ja jättämään
hänet sinne. (Zipes 2000, 478–479.)

Tarinan eri versioissa kuninkaan tytär eksyy seitsemän kääpiön tuvalle, seitsemän urhon kartanolle tai yhdeksän rosvon mökille. Joskus tytön ottavat huostaansa karhut, jättiläiset, apinat tai vanhat naiset. Venäläisessä *Lumikki*-sadussa tsaarin tytär päätyy seitsemän urhean nuorukaisen kartanoa siivoamaan, ja näistä jokainen haittelee tyttöä vaimokseen, mutta Lumikki on jo löytänyt sydämensä valitun. Kun äitipuoli saa selville, että Lumikki on yhä elossa, hän yrittää tappaa tämän myrkyteyllä kammalla, omenalla, sandaaleilla, viinillä, kakulla tai leivällä. Joissakin muunnelmissa Lumikin suojeelijat onnistuvat kerran tai kahdesti pelastamaan Lumikin, mutta lopulta äitipuoli onnistuu surmaamaan hänet. Lumikki ei kuitenkaan aina ole kuninkaallinen, vaan aivan tavallisen perheen tytär. Kaikissa sadun eri muodoissa perheensä hylkäämästä työstä tulee lopuksi prinssin puoliso. Suomalaisessa perinteessäkin *Lumikista* on lukuisia muunnelmia. Kenties erikoisin näistä on suomalainen kansansatu *Miten hirviöntappajaneidosta tuli tsaarinpojan morsian*. (Helakisa, Kota & Utrio 1991, 22, 37; Zipes 2000, 479.)

2.2 Lumikki Suomessa

Oli kerran ukko ja akka ja heillä yksi tyttö. Ollaan ja eletään, tyttö kasvaa, ja akka kuolee. Ukolle tulee ikävä ja hän ottaa uuden akan ja silläkin on tyttö. Tämä uusi tulokas rupesi vihaamaan ukon tyttöä, ei anna kunnollista ruokaa eikä vaatteita. (Helakisa ym. 1991, 37.)

Akka käskää ukkoa viemään tyttärensä metsään. Ukko tottelee ja vie akalle todisteeksi tytön vaatteet. Tyttö vaeltaa alastomana metsässä ja eksyy kartanolle, jossa asuu yhdeksän miestä, jotka käyvät sotaa merikäärmeitä vastaan. Tyttö jää kartanolle asumaan ja hoitamaan taloutta. Mutta illalla, miesten käytyä nukkumaan tapahtuu kummia.

Miehet kun alkavat kuorsata, niin tyttö ottaa nuorimman miehen tupesta miekan, ristii silmänsä koilliseen ja lähtee meren rantaan katsomaan mimmainen käärme sieltä tulee. Silloin meri kuohahtaa kerran, toisen ja kolmannen ja sieltä nousee suuri kolmipäinen käärme. Tyttö miekalla lyö kaikki päät poikki ja käärmeestä tulee loppu. (Helakisa ym. 1991, 39.)

Samoin käy kuusipäiselle ja yhdeksänpäiselle käärmeelle. Sana tytön urotöistä leviää ja myös hänen äitipuolensa saa niistä kuulla. Silloin hän tekee ”semmoisen paidan, jotta kun sen päälleen panee niin silloin nukkuu”. Tyttö laittaa paidan päälleen ja kun miehet kotiin tullessaan löytävät hänet, luulevat he häntä kuolleeksi. Miehet laittavat tytön arkkuun ja kunnioituksesta häntä kohtaan syöksyvät kaikki miekkoihinsa. Tsaarinpoika sattuu metsästysretkellään paikalle, näkee tytön arkussa, rakastuu oikopäätä ja ottaa tytön mukaansa arkkuineen päivineen. Pojan vanhemmat eivät oikein innostu poikansa tempauksesta vaan päättävät haudata tytön. Hautausta varten ruumista aletaan pestä ja paita otetaan tytön päältä pois ja tyttö herää henkiin. Samalla heräävät myös yhdeksän miestä. (Helakisa ym. 1991, 37–43.)

Tässä *Lumikin* suomalaisessa versiossa soditaan merikäärmeitä vastaan ja heittäydytään miekkoihin surun hetkellä. Myös Grimmin veljesten tallentamassa *Lumikki*-sadussa jotkut yksityiskohdat vaikuttavat tarpeettoman väkivaltaisilta. Grimmin satuja onkin jo niiden julkaisemisesta lähtien kritisoitu liian julmina lasten luettaviksi. Alun perin sadut eivät välttämättä edes olleet lapsille tarkoitettuja, vaan aikuisten toisilleen kertomia tarinoita. *Kinder- und Hausmärchen* –kokoelmasta on julkaistu monia lapsille sopivammiksi siivottuja versioita. Ensimmäiset niistä olivat englanninkielinen, kuvitettu painos ja Grimmin veljesten itse valitsemat ja sensuroimat 50 suosituinta satua. (Koski 1998, 124–125.)

Suomeksikin Grimmin saduista on ilmestynyt useita erilaisia versioita, osa siivottuja, osa alkuperäisen tekstin mukaisia. Alkuperäisasussaan *Lumikki*-satu on luettavissa muun muassa Raija Jänicken ja Oili Suomisen toimittamassa ja suomentamassa *Grimmin sadut III* –kokoelmassa. Alkuperäinen loppukohtausta kertoo:

Ja kun hän (kuningatar) astui sisään, hän näki Lumikin ja jämettyi pelosta ja kauhusta. Mutta rautakengät oli jo pantu hiilivalkealle kuumenemaan, ja ne kannettiin pihdeillä sisään ja laskettiin kuningattaren eteen. Ja niin hänen täytyi pistää jalkansa punahehkuisiin kenkiin ja tanssia kunnes kaatui kuolleena maahan. (Jänicke & Suominen 1999, 94.)

Joissakin suomennoksissa kuningattaren kohtalo jää arvoitukseksi, mainitaan vain, että Lumikki ja prinssi menivät naimisiin ja elivät onnellisina elämänsä loppuun asti.

Joissakin versioissa taas kuningatar Lumikin nähdessään raivostuu niin, että ”ihan pakahtuu” ja kuolee saman tien. Disney ratkaisi elokuvaversiossaan kuningattaren ongelman niin, että tämä putoaa rotkoon maanvyöryn mukana. Edustava päätös sadulle on myös Kaarina Helakisan toimittamassa *Suuressa prinsessakirjassa*:

*Ja kun hän astui saliin, tunsu hän Lumikin ja seisahtui tuskis-
saan ja kääntyi saman tien ympäri. Palattuaan linnaansa hän
löi taikapeilin tuhansiksi pirstaleiksi, eikä sen koommin näyttäy-
tynyt enää kenellekään. (Helakisa ym. 1991, 36.)*

3 SATUKONSERTIN VALMISTUS

Syyskuussa 2007 tuli aika päättää lopullinen teema opinnäytetyökonsertilleni. Rajasin mahdolliset vaihtoehdot kolmeen:

- Todellisuuden tuolla puolen, joka johdattaa kuulijan fantasia-kirjallisuuden maailmaan tekstikatkelmilla ja niihin sopivalla musiikilla.
- Metsän lauluja, jossa klarinetin tumma ja pehmeä ääni pääsee oikeuksiinsa suomalaisella mäntykankaalla tunnelmoiden soivassa musiikissa.
- Sadun kuvittaminen musiikin avulla.

Valitsin sadun. Se vaikutti helpoimmalta toteuttaa, ja vaikka toiset kaksi teemaa tuntuivat alun perin mielekkäämmiltä, tajusin hyvin pian sadun kuvittamisen edut: voisin yhdistää eri musiikkityylejä oman mieleni mukaan, sillä sadun teksti muodostaisi konsertin rungon ja kaikki kappaleet liittyisivät toisiinsa tekstin kautta. Toisissa teemoissa musiikin valinta olisi ollut haastavampaa. Tuskin olisi ollut helppoa valita kappaleita eri musiikkityyleistä niin, että konsertista tulisi musiikillisesti ehjä kokonaisuus.

Päätin sijoittaa tekstin väliin sopiviin kohtiin valmiita, jo olemassa olevia kappaleita ja luoda improvisaatiolla äänimaisemaa tekstin taustalle. Suunnittelin etsiväni kaksi tai jopa kolme tanssijaa mukaan projektiin luomaan visuaalista näyttävyyttä ja

omalla tavallaan maalaamaan sadun tapahtumia ja tunnelmia. Näyttämöllistä toimintaa en esitykseen halunnut, kertojan rooli olisi todella vain kertoa satu, ei esitä sadun henkilöitä. Tarkoitukseni oli luoda esitys, joka ei olisi vain konsertti, tanssiesitys tai satutunti, vaan kaikkien niiden yhdistelmä. Tanssin lisäksi visuaaliseksi elementeiksi halusin sekä soittajille, tanssijoille että kertojalle puvustuksen. Lavastus tuntui tarpeettomalta, epäolennaiselta, sillä jo pelkästään valojen käyttö auttaisi tunnelman luomisessa.

3.1 Satu

Ensimmäinen tehtäväni konsertin teeman, satukonsertin, valinnan jälkeen oli etsiä toteutettava satu, sadulle kertoja, tanssijat ja muut soittajat. Saduksi valitsin *Lumikin*, kaikille tutun tarinan, johon oli helppo liittää musiikkia. Sadun vaihtelevat tunnelmat ja selkeät henkilöhahmot suorastaan yllyttivät kuvittamaan sen musiikkia käyttäen.

Alkuperäinen Grimmin veljesten teksti ei ehkä sellaisenaan sovi pienille lapsille julmien ja veristen yksityiskohtiensa takia. Lapsen itsensä lukemana satu alkuperäisessä asussaan kenties toimisi, mutta kerrottu satu vaikuttaa kuulijaansa aina voimakkaammin kuin itse luettu, varsinkin jos sen tunnelmia vielä vahvistetaan musiikilla. Yleisöni mielenrauhan vuoksi sensuroin pahimmat julmuudet pois ja samalla myös lyhensin tekstiä, niin että esitys kestäisi korkeintaan 45 minuuttia. Koska halusin pysyä mahdollisimman uskollisena sadun tekstille, käytin sensuroinnissa apuna sadun vanhaa suomennosta, jota oli jo valmiiksi siivottu. Sadun pituuden vuoksi pois jäivät kuningattaren kaksi ensimmäistä yritystä tappaa Lumikki, liian kireälle vedetyt liivinnyörit ja myrkytetty kampa. Vain kolmas yritys, myrkyllinen omena, pääsi mukaan esitykseen.

Olin melko varma, että suurimmalle osalle yleisöstä satu olisi tuttu Disneyn *Lumikki ja seitsemän kääpiötä* -elokuvana. Jälleen uskollisuudesta alkutekstille halusin tehdä selvän eron elokuvan ja oman esitykseni välillä: pois saivat jäädä pahan äiti-puolen taikavoimat, kääpiöiden nimet, sekä Lumikin herättänyt ”rakkauden ensi

suudelma”, joita alkuperäisessä Grimmin tekstissä ei ole, vaikka epäilin yleisön niitä melkeinpä odottavan.

*Kuninkaanpoika käski nyt palvelijoittensa kantaa arkun hartioil-
laan pois. Mutta kävi niin, että he kompastuivat pensaaseen, ja
sen tärähdyksen voimasta myrkkyomenan pala irtosi Lumikin
kurkusta. Eipä aikaakaan, kun hän jo avasi silmänsä, avasi ar-
kun kannen, nousi istumaan ja oli taas elävä. (Jänicke & Suomi-
nen 1999, 93.)*

3.2 Musiikki

En ollut edes alustavasti kysellyt muita soittajia mukaan projektiini, kun jo mietin musiikkia, kappaleita ja niiden toteutusta, ja jo ennen kuin aloin etsiä konsertin rungoksi sopivaa satua tiesin, että yksi kappaleista tulee olemaan Giulio Caccinin lumoavan kaunis *Ave Maria* ja toinen Jørgen Bentzonin *Tema med variationer Op. 14* sooloklarinetille. Molempien avulla pystyisi loistavasti kuvaamaan sadun tapahtumia ja korostamaan tunnelmia. *Ave Marian* laulava ja haikea melodia sopisi hyvin surun ja kaipauksen värittäjiksi, ja *Tema med variationer* tarjoaisi musiikkiin humoristisia piirteitä ja, myöntää täytyy, minulle mahdollisuuden loistaa soittajana.

Nämä kappaleet vaikuttivat myös sadun valintaan, sillä musiikki piti saada sovitettua tekstiin. Muut kappaleet valikoituivat vähitellen eri vaihtoehdoista. Tärkein valintakriteeri oli kappaleen sopiminen tekstiin joko tunnelmaltaan tai sanoituksiltaan (siitä huolimatta että esitykseen tulisi vain instrumentaalimusiikkia). Loppujen lopuksi kappaleet olivat

- Giulio Caccini: *Ave Maria*
- Jørgen Bentzon: *Tema med variationer*
- kansanlaulu *Hiljainen suru*
- The Corrs –yhtyeen hitti *Only when I sleep*

- Diane Warrenin Armageddon-elokuvaan säveltämä, Aerosmithin esittämä *I don't wanna miss a thing*
- *When you believe* elokuvasta Egyptin prinssi.

Myöhemmin harjoitteluvaiheessa otettiin mukaan myös Vittorio Montin *Csárdás*, Edward Griegin *Aamutunnelmia* Peer Gynt -sarjasta, sekä koko konsertin ainoa lastenlaulu *Tuiki, tuiki tähtönen*, joka päättyi harjoitteluvaiheessa mukaan melkein pä vahingossa, sillä se vaikutti sopivalta kuvaamaan tunnelmaa Lumikin kuoleman jälkeen. Tein jo konserttia suunnitellessani tietoisesti päätöksen olla käyttämättä lastenlauluja. Mielestäni lastenlaulut ansaitsisivat aivan kokonaan oman konserttinsa, ja halusin myös tehdä selvän eron oman esitykseni ja lastenkonserttien välille. Sanasta ”lastenkonsertti” tulee helposti mieleen juuri lastenlaulut, joita konserttiini ei ollut alun perin tulossa. Lisäksi esityksestäni ei ollut niinkään tulossa perinteinen konsertti vaan pikemminkin satutunnin ja konsertin yhdistelmä, jossa musiikki ja teksti tukevat toisiaan ja nivoutuvat tiukasti yhteen. Siksi päätin myös nimittää esitystäni juuri satukonsertiksi.

Oli myös mietittävä, tekisinkö sovitukset itse, pyytäisinkö jotakuta kenties kokenempaa ja taitavampaa henkilöä sovittamaan musiikin vai jättäisinkö sovituksen tiimini yhdessä tehtäväksi. *Ave Mariasta* päätin itse tehdä sovituksen muokaten jo olemassa olevaa sovitusta naiskuorolle ja pianolle. Myös *When you believe* -kappaleen päätin sovittaa itse. Siihen tein stemmat ainoastaan klarinetille ja jousille. Totesin, että pianisti luultavasti osaa sointumerkeistä soittaa parempaa musiikkia kuin minä ikinä pystyisin pianolle kirjoittamaan. Muiden kappaleiden sovitukset päätin jättää tiimini luovuuden varaan. Ratkaisu osoittautui oikeaksi.

3.3 Tekijätiimi

Sadun valittuani oli löydettävä konsertille sadunkertoja ja soittajat, tiimini. Halusin konserttiin käytännön syistä melko pienen kokoonpanon: mitä vähemmän ihmisiä, sitä helpompi on löytää yhteistä aikaa harjoittelulle. Kuitenkin soittimien ja soittajien olisi oltava sellaisia, että eri musiikkityylien käyttö olisi mahdollista. Kokoon-

panoksi vahvistui hyvin nopeasti klarinetti, viulu, piano ja basso tai sello. Basso tuntui bändin olennaisimmalta osalta, pohjalta jonka varaan on hyvä rakentaa. Tiesin myös kokemuksesta, että basso on tarvittaessa varsin perkussiivinen soitin, jolla pystyisi jossain määrin paikkaamaan lyömäsoittimien puuttumisen. Joihinkin kappaleisiin uskoin sellon tuovan hyvää väriä, mutta en halunnut molempia soittajia, ettei kokoonpano kasvaisi liian suureksi. Täytyisi siis löytää soittaja, joka hallitsee sekä basson että sellon.

Sointusoittimen bändi tarvitsi myös. Vaihtoehtoja olivat piano, kitara, kantele ja harmonikka. Piano vaikutti käytännöllisimmältä vaihtoehdolta, ja äänimaiseman luomisen kannalta nimenomaan sähköpiano soundimaailman monipuolisuuden takia. Klarinetti oli ilman muuta mukana kokoonpanossa, mutta toivoin saavani mukaan myös jonkin toisen melodiainstrumentin. Viulun ilmaisullinen rikkaus ja soitotekniset mahdollisuudet improvisaation välineinä vaikuttivat päätökseeni etsiä orkesteriini viulisti. Haaveilin saavani mukaan nimenomaan sähköviulun sen monipuolisuuden ja soundin rikkauden takia. Mutta mistä soittajat?

Ensimmäinen ehdokas basistiksi oli opiskelutoverini sellisti Esa Korja. Tiesin hänen soittavan sähköbassoa, tai kontrabassoakin tarvittaessa. Yhteisten kansanmusiikkisessioiden perusteella uskoin hänen myös innostuvan poikkitaiteellisuudesta. Esa kiinnostuikin ajatuksestani heti ja ehdotti pianistiksi Miikka Kalliota, lahtelaista jazz-musiikin ammattilaista. Miikka innostui myös ideastani, mutta ei töidensä vuoksi voinut aivan varmasti luvata olevansa mukana konsertissani. Sovimme kuitenkin alustavasti, että hän kuuluisi tiimiini. Viulistin löytäminen vaikutti haastavalta tehtävältä. Mistä löytäisin viulistin, joka soittaa muutakin kuin vain klassista musiikkia, pystyy heittäytymään irti nuoteista improvisoinnin varaan ja vielä kaiken lisäksi omistaa sähköviulun?

Huomasin, että ongelmien jakaminen toisten ihmisten kanssa todella kannattaa: kerroin ystävälleni Hanna Leinoselle ideastani ja siitä että etsin sähköviulistia, ja hän kertoi, että opiskelutovereistani löytyy kuin löytyykään etsimäni henkilö, Essi Karkulahti, joka ei vain koskaan ollut maininnut soittavansa myös sähköviulua. Essi ei myöskään tiennyt tulevista aikatauluistaan, eikä voinut siksi ehdottoman

varmasti luvata mitään, mutta hänkin kiinnostui ideastani niin paljon että lupasi alustavasti olla mukana.

Kertojan löytämiseksi lähetin sähköpostia musiikkiteatterilinjan opiskelijoille, ja vastaus tulikin melkein heti. Kertojaksi tuli Tiina Hyttinen. Toivoin alun perin löytäväni musiikkiteatterilaisista kaksi tai kolme tanssijaa, mutta joko heillä oli omien opintojensa takia kovin kiire tai sitten heitä ei vain kiinnostanut lähteä mukaan projektiin, sillä vastauksia en saanut. Kyselin tanssijoita myös Lahden musiikkiopistolta ja tanssiopistolta, mutta molemmista vastattiin, että aikaa on liian vähän, esitykset tulevat liian äkkiä. Lisäksi syksy oli sekä minulla että myös muilla soittajilla kovin kiireistä aikaa, joten emme olisi ehtineet nauhoittaa tanssijoille musiikkia harjoittelua varten. Päätin siis marraskuun puolivälissä luopua tanssista kokonaan.

Myöhemmin, joulukuun loppupuolella sekä Essi että Miikka ilmoittivat, etteivät voi olla mukana projektissani töidensä takia. Olin siis jälleen vailla pianistia ja viulistia. Luovuin ajatuksesta käyttää sähköviulua ja pyysin viulua soittamaan Annika Asp-lundin, joka mielellään suostuikin mukaan. Pianistiksi pyysin Tiinan ehdotuksesta Heikki Kaskelan. Sähköviulu vaihtui akustiseen viuluun ja basso Esan toivomuksesta selloon, jolla pystyisi korvaamaan basson. Tiimi oli kuitenkin jälleen kokonainen, ja monien peruutuksien, flunssien ja keuhkoputkentulehduksien jälkeen pääsimme tammikuun alkupuolella vihdoinkin harjoittelemaan.

3.4 Talvikarnevaalit

Musiikin laitoksen kamarimusiikkisali ei vastannut toiveitani esitystilasta, vaan päätin viedä esitykseni johonkin, missä tarvittava valo- ja äänentoistolaitteisto olisi jo valmiina. Vaihtoehtoina olivat Pikkuteatteri, Teatteri Vanha Juko ja Kansantalon Vaahterasali. Näistä tiloista juuri Vaahterasali oli minulle tutuin, vaikken koskaan ollut siellä itse esiintynyt, joten päätin ottaa selvää mahdollisuudesta pitää konserttini siellä.

Keskustelin Musiikin laitoksen opinto-ohjaajan Marjo Lepän kanssa konsertti-ideastani, ja hän ehdotti, että voisin yrittää saada esitykseni osaksi Lasten talvikarnevaaleja, Lahden kaupungin kulttuuritoimen järjestämää lapsille suunnattua kulttuuritapahtumaa. Ajatus vaikutti toteuttamisen arvoiselta. Olin suunnitellut toteuttavani esityksen helmikuun alkupuolella, ja Lasten talvikarnevaalit järjestetään aina helmikuussa. Otin siis yhteyttä Lahden kaupungin kulttuurituottajaan, Vuokko Asikaiseen. Hän kiinnostui ideastani, ja koska karnevaalien ohjelmassa oli vielä tilaa, tuli satukonsertistani osa tapahtumaa. Lasten talvikarnevaalit juhli 25-vuotista olemassaoloaan, ja juhla-vuoden kunniaksi kulttuuritoimi tarjosi Kansantalon ja Pikkuteatterin ilmaiseksi esiintyjien käyttöön muutama esitykseen ja yhteen harjoitukseen. Esityspäiviksi sovimme Vuokko Asikaisen kanssa joulukuun alussa torstain 7.2. ja perjantain 8.2. ja paikaksi Kansantalon Vaahterasalin. Esityksiä tulisi kolme, torstaina yksi ja perjantaina kaksi.

3.5 Visuaalisuus

Tanssijoita en siis konserttiini saanut mukaan, mutta puvustus pysyi mukana suunnitelmissani. Alun perin ajattelin toteuttaa puvustuksen itse muokkaamalla valmiiksi itse kunkin vaatekaapin antimia ja kirpputorilöytöjä. Loppujen lopuksi puvut soittajille ja kertojalle järjestyivät varsin näppärällä tavalla: tavatessani Vuokko Asikaisen marraskuussa ja kertoessani hänelle ideastani tarkemmin, hän totesi, että olisi ehkä mahdollista saada puvut kulttuuritoimen puvustolta, jos ei ilmaiseksi niin ainakin hyvin edullisella vuokralla. Tammikuussa lopulta varmistui, että kulttuuritoimen puvusto olisi käytettävissäni veloituksetta. Kävin siis noin viikkoa ennen esityksiä penkomassa kulttuuritoimen varastoja puvustonhoitaja Kati Kuuselan kanssa. Puvustolta löytyivät keskiaikaisen tyylliset fantasiapuvut soittajille ja kertojalle, sekä rekvisiitaksi kruunu ja peili kuningattaren ja taikakuvastimen vuoropuhelua elävöittämään. Myös omena tuntui sopivan rekvisiitaksi. Olihan kuningattarella oltava jotain tarjottavaa Lumikille. Vaikka esitykseen ei ollut tulossa näyttämöllistä toimintaa, olimme Tiinan kanssa yhtä mieltä siitä, että muutamat pienet esineet olisivat paikallaan. Kruunua, peiliä ja omenaa varten oli lavalle saatava pieni pöytä. Muita lavasteita esityksessä ei olisi, vaan maisemia ja tunnelmia luotaisiin valoilla.

Valoja ja äänentoistoa hoitamaan tuli kulttuuritoimen puolesta Vaahterasalin oma työntekijä Ilkka Kivi.

3.6 Kiirettä, tohinaa ja viime hetken paniikki

Tammikuun alussa pelkäsin, että aika sittenkin loppuisi kesken, vaikka olin hyvissä ajoin aloittanut konserttien valmistelun. Harjoituksia ehtisi olla yhtenä iltapäivänä ja kahtena viikonloppuna, ja sitten vielä kenraaliharjoitus Vaahterasalilla. Periaatteessa aikaa olisi ollut enemmänkin, mutta treeniviikonloppujen välillä Annika oli matkoilla kaksi viikkoa, eikä oikeastaan ollut mitään järkeä harjoitella improvisaatioon vahvasti nojautuvaa konserttia ilman yhtä soittajaa. Ei siis ollut muuta vaihtoehtoa kuin luottaa tiimini osaamiseen ja uskoa, että harjoitusaikaa on riittävästi.

Huoleni oli ollut turha: jo ensimmäisenä harjoitusviikonloppuna, kun soittajien kanssa teimme sovituksia ja kokeilimme improvisointia yhdessä, huomasin, että aika tulisi riittämään. Tiimini jäsenillä oli paitsi ammattitaitoa, myös melkoisesti luovaa hulluutta, ja jo ensimmäisenä päivänä saimme valmiit kappaleet sovitettua ja harjoiteltua. Seuraavana päivänä olikin vuorossa improvisointi ja tekstin kuvittaminen musiikilla. Saimme toisena päivänä lähes koko sadun käytyä läpi, ja melkein joka kohtaan löytyi sopivaa musiikkia.

Toinen harjoitusviikonloppu, esityksiä edeltävä, toi mukanaan pienen ongelman. Tiina, joka oli ensimmäistä kertaa mukana harjoituksissa huomasi heti, ettei kaikki improvisoitu äänimaisemamme ehkä kuitenkaan sopinut lapsille suunnattuun esitykseen. Se oli kerta kaikkiaan liian pelottavaa. Jouduimme aloittamaan kuvituksen alusta ja tekemään uudet musiikit lähes koko satuun. Myös valmiita kappaleita jouduttiin muokkaamaan, pääasiassa lyhyemmiksi. Lopulta tulos kuitenkin miellytti sekä meitä soittajia että Tiinaa, jolla orkesterin ulkopuolisena oli kieltämättä parempi mahdollisuus arvioida musiikin ja tekstin yhteisvaikutusta.

Esitysviikolla tuntui olevan aivan liian paljon tekemistä ja aivan liian vähän aikaa siihen: oli tulostettava ja taiteltava käsiohjelmat, jotka samalla toimivat pääsylip-

puina, oli järjestettävä lipunmyyjille vaihtorahat, niputettava ohjelmat valmiiksi jokaiselle ryhmälle, varmistettava, että kaikki tarvittava rekvisiitta on todella olemassa, ja tehtävä kaikenlaisia muita käytännön asioita. Viime hetkeen asti pelkäsin unohtaneeni jotain olennaista, jonka puuttumisen huomaisi vasta sitten kun olisi jo liian myöhäistä. Ja sitten, aivan liian nopeasti, tuli torstaiamu ja ensimmäinen esitys.

Sali oli lähes täynnä lapsia ja heitä saattavia aikuisia. Yleisön jännitys oli lähes käsin kosketeltava. Emmekä me esiintyjät päässeet paljon vähemmällä. Kaikki oli valmis, musiikki ja teksti oli hiottu valmiiksi, puvut olivat kunnossa, kenraaliharjoitus edellisenä päivänä oli onnistunut hyvin, mutta jännitykseltä emme silti säästyneet. Kukaan meistä ei ollut ennen tehnyt esitystä lapsille, emmekä tienneet paljon paremmin kuin yleisökään mitä satukonsertilta oli odotettavissa. Lopulta, kun yleisö oli asettunut paikalleen, valot salissa himmenivät. Se oli merkki satukonsertin alkamisesta. Astuimme lavalle, Tiina esitteli lyhyesti soittajat, soittimet ja itsensä, ja esitys alkoi.

4 TEKSTI JA MUSIIKKI

Tässä luvussa kuvaan Lumikki-satukonsertin musiikillista sisältöä ja sen yhteyttä sadun tekstiin. Tehtävän helpottamiseksi jaoin sadun yhdeksään kohtaukseen. Sisennetyissä kappaleissa kuvatut sadun tapahtumat pohjautuvat pääosin Raija Jänicken ja Oili Suomisen *Grimmin sadut III* –kokoelmassa julkaistuun versioon *Lumikista*. Sadun loppukohtauksen pohjana on vanhempi suomennos *Suuresta prinsessakirjasta (Helakisa ym. 1991)*.

4.1 Lumikin syntymä

Kuningatar istuu ompelemassa ikkunan ääressä. Ulkona sataa lunta. Lumihiutaleita kerääntyy eebenpuiselle ikkunalaudalle. Kuningatar pistää neulalla sormeensa. Kolme veripisaraa putoaa ikkunalaudan lumelle: valkoinen kuin lumi, punainen kuin veri, musta kuin eebenpuu.

Koko satu alkaa musiikilla. Pianisti soittaa murrettuja sointuja harppua matkien. Sointupohjana improvisaatiolle ovat F-duurin perusfunktiot F, Bb ja C, vain kolmisointuina. Viulu ja klarinetti sävyttävät pianon luomaa lumista maisemaa hiljaisilla trilleillä ja pienillä improvisoiduilla melodioilla. Hiljaisen lumisateen soidessa taustalla aloittaa kertoja tarinan.

Kertomuksen tavoin myös musiikki on alussa lämmintä, puhdasta ja onnen täyttämää. Kuningatar on ilmeisesti nuori ja vasta hiljattain mennyt naimisiin kuninkaansa kanssa, ja toivoo kovasti lasta. Lapsi, pikkuinen tyttö, syntyy tavanomaisen ajan kuluttua, mutta silloin onni ja rauha järkkyvät: kuningatar kuolee synnytykseen.

Kun Lumikki syntyy maailmaan, tuo sello vielä oman lisänsä onneen ja iloon sointuja mukaillen. Kun lapsi on syntynyt, jää tekstiä säestämään ainoastaan yksinäinen sellon a-sävel. Kuningas ja koko valtakunta suree rakastettua kuningatarta kansanlaulun *Hiljainen suru* (trad.) sävelin. Viulun haikea melodia ja sellon a-urkupiste saavat A-osan kertauksessa seuraansa klarinetin obligato-melodian, ja B-osassa pianon sointupohjan. Toisessa säkeistössä suru vaihtuu päättäväisyyteen: vaikka kaipaus jää, on silti jatkettava elämää eteenpäin. Kenties mukana on hiven toivoakin. Kolmannessa säkeistössä kuningattaren kuoleman aiheuttaman surun tilalle tulee toinen, erilainen murhe kuninkaan löytäessä uuden puolison.

4.2 Kerro, kerro kuvastin

Kuningas menee uudelleen naimisiin. Uusi kuningatar on ylpeä, ylimielinen ja turhamainen, ja haluaa olla maailman kaunein. Asian tarkistamiseen hänellä on ihmeellinen peili.

*Kun hän astui sen eteen ja katseli siinä itseään ja sanoi:
"Kerro, kerro kuvastin,
ken on maassa kaunehin!"
niin peili vastasi:
"On kuningatar maassa kaunehin."*

Peili sai musiikkiin oman teemansa. "Peiliteeman" muodostavat pianon terssitön C-pohjainen sointu, sellon ja viulun pitkät, ajoittain vaihtuvat sävelet. Myös sello ja

viulu liikkuvat avoimen soinnun maailmassa, soittamalla mitä tahansa muita C-duurin säveliä paitsi e:tä, sävellajin terssiä. Avoin sointu luo teemaan mystistä ja salaperäistä tunnelmaa ja erikoisen jännitteen, jota dominanttitehoinen sointu ei pystyisi luomaan. Peilin vastatessa kuningattarelle klarinetti antaa oman vastauksensa muulle yhtyeelle nopeilla juoksutuksilla ja pienillä trilleillä, pysyen myös avosoinnun piirissä.

Peiliteema kantaa sadun monien vuosien yli, kuningattaren kauhunvuosien. Hänen silmiensä edessä Lumikki kasvaa ja muuttuu vuosi vuodelta yhä kauniimmaksi kunnes on ehkä häntä itseään kauniimpi, ja aivan varmasti rakastetumpi. Ja kun kuningatar taas kerran kysyy peililtään uusimpia päivityksiä maan kauneustilastoihin, on peilin vastaus aivan erilainen kuin ennen: seitsemäntoistavuotias Lumikki on vihdoinkin voittanut äitipuolensa kauneudessa.

4.3 Pako

Kuningatar pelästyy peilin uutista. Hän kääntää metsästäjää viemään Lumikin metsään ja tappamaan hänet. Todisteeksi metsästäjän on määrä tuoda kuningattarelle tytön keuhkot ja maksat. Metsästäjä ei kuitenkaan pysty tappamaan Lumikkia. Ja niin Lumikki pakenee metsään. Metsästäjä vie kuningattarelle villisian porsaan keuhkot ja maksat todisteeksi.

Kuningattaren vihan ja epätoivon hetkiä säästää sellon puhtaista kvinteista ja pienistä sekunneista luoma pahaenteinen melodia. Kuningattaren vihainen vuodatus päättyy sellon es-säveleen, josta klarinetti nappaa alkusävelen kansanlaulun tyyliinseen mollimelodiaan metsästäjän totellessa kuningatarta.

Lumikki lähtee juoksemaan metsän pimentoon Claude Monétin *Csardaksen* vauhdittaessa matkaa. Pianon melodia ja sellon komppi alkavat rauhallisesti, mutta kiihtyvät lopulta varsin villiksi menoksi ennen kuin Lumikki loppen uupunena saapuu pienelle mökille metsän keskellä.

Mökin ovi on auki ja Lumikki uskaltautuu sisään. Ketään ei ole kotona, mutta kaikki mökissä on kovin siistiä ja kovin pientä myös. On pöytäliinat, val-

koiset lakanat, ja valmiiksi katettu ateria. Uupuneena ja nälissään Lumikki ei voi jättää tilaisuutta käyttämättä, vaan maistaa vähän ruokaa jokaiselta lautaselta. Syötyään kylliksi hän asettuu nukkumaan yhteen tuvan seitsemästä vuoteesta.

Metsässä koettujen pelonhetkien jälkeen alkaa sellon näppäilemällä soitettu *Rosvolaulusta* (kolme iloista rosvoa Kasper, Jesper ja Joonatan) tuttu komppi. Kun Lumikki avaa mökin oven ja astuu sisään kotoisaan ja lämpimään mökkiin, häntä vastassa on sellon bassolinjan, pianon sointukompin ja klarinetin jazz-sävytteisen melodian luoma rauhallinen ja leppoisa tunnelma, jota kuvaavalla musiikilla ei kompin lisäksi ole alkuperäisen *Rosvolaulun* kanssa mitään tekemistä. Kun Lumikki löytää sopivan kokoisen sängyn ja käy siihen nukkumaan, piano ja klarinetti vaikenevat ja vain sellon komppi jää soimaan kunnes Lumikin nukahtaessa sekin hiipuu pois.

4.4 Kääpiöt

Lumikin nukkuessa mökin isännät, seitsemän kääpiötä, palaavat kotiin. Jotain on vialla. Kaikki mökissä ei ole niin kuin pitäisi. Yhdeltä lautaselta on maistettu ruokaa, jonkun haarukkaa tai veistä on käytetty ja jonkun toisen tuolilla on istunut joku. Kääpiöt löytävät nukkuvan Lumikin, mutta ihastuneina tytön kauneudesta antavat hänen nukkua rauhassa aamuun asti.

Kääpiöt saapuvat kotiin Bentzonin teeman tahdissa. Esitysohje *Andante*, käyden, sopiikin hyvin sisääntulomusiikkiin. Rauhallinen, marssimainen melodia, joka hyödyntää tehokkaasti klarinetin alarekisterin tummaa ja pehmeää sävyä, kertoo myös jotain kääpiöistä: he ovat maanläheisiä, ystävällisiä ja karusta ulkomuodostaan huolimatta herkkiä ja lempeitä. Teeman lopun voimakas *crescendo* ja äkillinen *piano* luovat kääpiöiden olemukseen oman humoristisen lisänsä. Variaatiot teemalle kuvaavat vielä selvemmin kääpiöiden välisiä yksilöllisiä eroja näiden ihmetellessä, kuka kumma on käynyt heidän mökissään.

Iloinen ja reipas ensimmäinen variaatio (*Allegro moderato*) koristelee teeman melodian kvintolijuoksutuksilla ja trioleilla. Iloisuudestaan huolimatta ensimmäinen kääpiö on kuitenkin luonteeltaan melko vakava ja tasaisen harkitseva. Toinen ja kolmas kääpiö ovat saaneet yhteiseksi kolmannen variaation, *Capriccioso*. Variaa-

tio esittelee toisen kääpiön synkkyteen taipuvaisen ja oikukkaan, ja kolmannen leikkisän ja iloisen luonteen. Variaation perusteella voisi melkein arvata, että näiden kahden kääpiön välillä käydään mökin kovimmat riidat. Oikkuileva ja synkähkö etuhelettä muistuttavalla pikku trillillä varustettu sävel, ja nopea ja leikkisä 32-osa motiivi vuorottelevat ikään kuin kiistellen toistensa kanssa. Kuitenkin kaksi erilaista ainesta melodiassa kohtaavat toisensa dynamiikan välityksellä: oikukas motiivi alkaa räväkällä *fortella* hiljentyen leikkisän aiheen alkuun pehmeäksi *pianissimoksi*, joka taas kasvaa uuteen *forteen* motiivin vaihtuessa. Loppujen lopuksi aiheet yhdistyvät ja löytävät sovun, kuten toivottavasti kääpiötkin.

Seuraavat kaksi kääpiötä jakavat teoksen neljännen variaation. *Giocoso*, leikkisä, iloinen variaatio kertoo näiden kääpiöiden perusluonteesta. Vailla turhia huolia he tekevät työnsä kaivoksilla, eivätkä juuri murehdi tulevasta. Nopea 16-osakuvioista rakentuva melodia ei juuri muistuta alkuperäistä teemaa, ja sen ailahtelevissa ja ilkamoivissa juoksutuksissa on jäljellä vain hyvin vähän teeman vakavuudesta ja harkitsevaisuudesta. Viimeisenä, kuudennelle ja seitsemännelle kääpiölle soi kuudes variaatio, *Con spirito*. Toisin kuin esitysmerkintä, itse musiikki ei oikeastaan vakuuta kuulijaansa henkevydestä ja sielukkuudesta. Variaatiota hallitsevat levottomat kahdeksasosahypyt ylöspäin etuheleen kautta. Välillä hyppelyn katkaisevat alaspäiset sekstoli- ja kvintolijuoksutukset, jotka aluksi tuntuvat vain lisäävän musiikin levottomuutta, mutta loppujen lopuksi kuitenkin rauhoittavat variaation villiä menoa. Tässäkin variaatiossa on siis kaksi puolta, kummallekin kääpiölle omansa: villi, leikkisä, riehakas ylöspäin suuntautuva hyppely ja toisaalta nopeudestaan huolimatta tilannetta rauhoittavat alaspäiset kuviot.

Jännittynyt hiljaisuus laskeutuu kääpiöiden mökkiin, kun he huomaavat yksi toisensa jälkeen jonkun nukkuneen vuoteessaan. Kun he huomaavat Lumikin, jännitys vaihtuu helpotukseksi ja ihastukseksi, mutta hiljaisuus jatkuu, sillä eihän tyttöparkaa sovi herättää. Kohtauksen päättää *Only when I sleep* raukeasti unelmoiden. Sello näppäilee jälleen bassolinjaa, piano soittaa sointuja, klarinetti melodiaa. B-osassa sello vaihtaa näppäilyn jouseen ja saa seurakseen viulun, joka liittyy pitkillä sointusävelillä säestämään klarinetin eteeristä ja uneksivaa melodiaa. C-osassa, kertosaikassa klarinetti soittaa melodiaa oktaavia korkeammalta, sello palaa takai-

sin alun komppiin ja viulu soittaa obligatomelodiaa, jota kappaleen alkuperäisessä versiossa soittaa sähkökitara. Kertosäettä seuraa välisoitto, D-osa, jossa melodia vaihtuu viululle ja klarinetti soittaa säestävää stemmaa. D-osan melodia muistuttaa paljon irlantilaisen kansanmusiikin *reelejä*¹, joita soittamaan viulu sopii oikein hyvin. Sitä seuraa jälleen B-osa, vielä ensimmäistä kertaakin uneliaampana, kertosäe ja koda, jossa D-osan irlantilaissävyistä melodiaa säestää C-osan obligato klarinetin soittamana. Sitten yö onkin jo ohi ja koittaa aamu.

4.5 Aamutunnelmia

Aamu koittaa. Lumikki herää ja tapaa kääpiöt. Nämä kyselevät häneltä kaikenlaista ja Lumikki kertoo kaiken itsestään. Kääpiöt antavat Lumikin jäädä luokseen asumaan ja hoitamaan heidän kotiaan.

Edellisen kohtauksen loppua hallinnut kansanmusiikkitunnelma jatkuu Edvard Griegin *Aamutunnelmissa*, jonka viulisti loihtii ilmoille todellisen pelimannin otteella. Viulu soittaa teeman läpi yksin ja kääpiöiden aloittaessa kyselynsä tulevat muut soittajat mukaan. Sello ja piano jälleen kerran säestävät viulua, joka soittaa sinne tänne pätkiä teemasta, ja klarinettia, joka soittaa varsinaista, teeman pohjalta improvisoitua melodiaa. Jälleen aikaa kuluu kuin siivillä, ja joka aamu kaivokselle lähtiessään kääpiöt varoittavat Lumikkia: ”Varo äitipuoltasi, hän saa pian selville, että olet täällä. Älä vain päästä ketään sisään.”

4.6 Petos ja kosto

Kuningatar astuu peilinsä eteen varmana siitä, että on maan kaunein nainen, Peilin vastaus ei miellytä kuningatarta: Lumikki on yhä elossa. Kuningatar päättää raivata tytärpuolensa tieltään lopullisesti. Hän valmistaa myrkyllisen omenan, naamioituu ja lähtee kääpiöiden mökille. Kuningatar antaa Lumikille myrkyllisen omenan, ja kun tuskin Lumikki ehtii haukata omenaa kun jo kaa-

---

¹ *reel*, toinen irlantilaisen kansanmusiikin peruslaulutyypeistä, tahtilaji 4/4, 2/4 tai 2/2 (toinen muoto *jig*, tahtilaji 6/8). *Reelejä* soitetaan ja tanssitaan jonkin verran myös Skotlannissa ja muualla Brittein saarilla.

tuu kuolleena maahan. Kuningatar palaa kotiinsa peilinsä luo. Ja tällä kertaa peili vastaa niin kuin pitääkin: kuningatar on maassa kaunein.

Kohtauksen aloittaa peiliteeman avoin C-sointu ja peilin vastausta säestävät klarinetin juoksutukset. Kuningattaren raivolle antaa voimaa yksi ainoa pianon ja sellon vihainen sointu. Myrkyllisen omenan valmistukseen luo hivenen mystiikkaa viulun puhtaista kvarteista rakentuva edestakaisin kulkeva kuudestoistaosakuvio. Viulua säestävät sellon ja pianon soinnut ja klarinetin myös puhtaista kvarteista koostuvat lyhyet melodiat. Kuningattaren saapuessa kääpiöiden mökille piano ja klarinetti vaikenevat. Tilanteen jännitystä ja pelottavuutta korostamaan viulu ja sello soittavat hiljaista tremoloa, joka välillä kiihtyy tai voimistuu ja sitten palaa taas takaisin entiseen. Tremolo loppuu, kun Lumikki kaatuu kuolleena maahan. Taas kerran kuningatar astuu kuvastimensa eteen peiliteeman soidessa taustalla, ja klarinetti myötäilee peilin vastausta: ”On kuningatar maassa kaunehin.”

4.7 Suru

Kääpiöt palaavat illalla kotiin kaivokseltaan ja näkevät Lumikin kuolleena maassa. Kääpiöt yrittävät herättää hänet, mutta mikään ei auta. Kolme päivää itkettyään ja surtuaan kääpiöt teettävät lasisen arkun, johon laskevat Lumikin makaamaan ja asettavat arkun vuoren laelle.

Lumikki lepäsi nyt kauan aikaa arkussaan, ei maatonut vaan näytti nukkuvan, sillä hän oli yhä valkoinen kuin lumi, punainen kuin veri ja mustatukkainen kuin eebenpuu.

Kääpiöiden mökissä soi hiljainen, surullinen *Tuiki, tuiki tähtönen* mollissa, kun kääpiöt palaavat kotiin. Viulu loihii ilmoille hiljaisen kaipauksen täyttämän melodian, jota piano ja sello säestävät soinnuin ja klarinetti obligato-melodiolla. Klarinetin melodian pohjana on suomalainen kansanlaulu, *Taivas on sininen ja valkoinen*. Yhden säkeistön ajan laulu soi tekstin taustalla ja antaa sitten tilaa hiljaisuudelle. Hiljaisuuden päättää Caccinin *Ave Maria*, kun kääpiöt lähtevät kantamaan Lumikin arkkua vuorelle. Kertoja vaikenee viulun aloittaessa melodian pianon säestäessä neljäsoisin kulkevilla soinnuilla. Suruntäyteinen, laulava teema kantaa kuitenkin mukanaan iloa menneestä hyvästä ja toivoa tulevasta. Toiseen teemaan viulu nou-

see oktaavia korkeammalle ja saa vahvistusta sellon vastäänestä. Klarinetti vastaa ensimmäisellä teemalla vain pianon säestyksellä. Molemmat teemat kuljettavat melodiaa alaspäisenä sekvenssinä. Seuraava teema julistaa iloa ja toivoa vielä vahvemmin kuin kaksi ensimmäistä. Klarinetin melodia, jota myös viulu ja sello nyt säestävät, päättyy riemukkaaseen D-duurisointuun mollin sijasta. Duurista siirrytään kuitenkin takaisin d-molliin ja kolmanteen teemaan. Kappaleen päättää toinen teema muunneltuna. Alkuperäisen teeman sekvenssiä kuljettavat kahdeksasosakuviot rauhoittuvat ja hiljenevät puolinuoteiksi vieden teeman viimeiseen haikeaan d-mollisointuun. *Ave Marian* viimeinen sointu haipuu hiljaisuuteen ja kohtaous päättyy.

4.8 Kuninkaanpoika

Kääpiöiden mökille saapuu muuan kuninkaanpoika. Hän näkee arkussaan makaavan Lumikin ja rakastuu kauniiseen vainajaan. Hän ei voi elää ilman Lumikkia ja pyytää arkkua kääpiöiltä luvaten maksaa siitä mitä tahansa. Kääpiöt eivät periaatteen miehinä suostu myymään arkkua, mutta heltyvät lopulta ja päättävät lahjoittaa arkun ja Lumikin hänelle.

Kuninkaanpojan saapumista metsään vauhdittaa pianon ja sellon hilpeä ja rehvakas G-duuri-ilottelu. Piano luo soinnuillaan jännittävää odotuksen tuntua, jota sellon melodia vielä vahvistaa. Alun lennokkuus ja iloisuus vaihtuu rauhallisempaan välisään, jonka jälkeen koittaa vielä entistäkin rehvakkaampi paluu alun teemaan. Kun kääpiöt päättävät luovuttaa arkun prinssille, musiikki vaikenee.

Kuninkaanpoika kärkee palvelijoittensa nostaa arkun harteilleen ja kantaa sen hänen linnaansa. Mutta palvelijat kompastuvat pensaaseen, arkku tärähtää. Myrkkymenan pala irtoaa Lumikin kurkusta ja hän herää henkiin. Kuninkaanpoika kosii Lumikkia. Hän suostuu prinssin puolisoksi.

Palvelijat lähtevät kantamaan Lumikin arkkua hiljaisuuden vallitessa. Heidän kompastumisestaan säestää pianon alaspäinen glissando. Lumikin herätessä henkiin aloittavat sello ja piano seuraavan laulun, *I don't wanna miss a thing*. Komppi kulkee tekstin taustalla muutaman kierron ja Lumikin suostuessa prinssin kosintaan aloittaa klarinetti laulun melodian. Iloisen hilpeä, jazz-sävytteinen komppi saa seurak-

seen triolipohjaiseksi muunnetun melodian. Ensimmäiseen B-osaan liittyy mukaan viulu pitkällä sointusävelillä klarinetin soittaessa edelleen melodiaa. C-osassa melodia siirtyy viululle ja klarinetti vain kuvioi sitä silloin tällöin. Toisessa B-osassa klarinetti ja viulu soittavat yhdessä melodiaa pianon ja sellon säestäessä.

4.9 Ja niin he elivät onnellisina

Lumikki ja prinssi viettävät häitä. Myös Lumikin äitipuoli on kutsuttu. Kuningatar valmistautuu huolellisesti juhlaan. Pukeuduttuaan hän astuu peilinsä eteen. ”Kerro, kerro kuvastin, ken on maassa kaunehin?” Jälleen peili vastaa väärin: nyt kaunein on nuori morsian. Juhlasaliin astuessaan kuningatar tuntee Lumikin. Hän palaa linnaansa, iskee suutuksissaan peilinsä sirpaleiksi, eikä koskaan enää näyttäydy kenellekään. Mutta Lumikki ja kuninkaanpoika elävät onnellisina elämänsä loppuun asti.

Peiliteeman sävelet vievät häähumusta kuningattaren luo ja taikakuvastimen eteen. Avoin sointu säestää kuningattaren kysymystä ja klarinetti vastaa yhdessä peilin kanssa. Teema jatkuu samanlaisena kuningattaren lähtiessä häihin ja tuntiessa Lumikin. Kun hän palaa kotiin ja iskee peilin hajalle, musiikki loppuu kuin seinään. Kun kuningatar on paennut julkisuudesta, aloittaa viulu viimeisen laulun, *When you believe*, kaksiviivaisella g:llä, joka hentona ja hauraana soi tekstin taustalla. Kun Lumikki ja prinssi ovat lopulta saaneet toisensa aloittaa, klarinetti laulun melodian, joka B-duurissa soi aivan soittimen matalammilla sävelillä. Pari ensimmäistä tahtia soittavat vain viulu ja klarinetti, mutta kolmannen tahdin aikana sello tulee sisään hiljaa, liukuen kuin tyhjästä soittaen jousella sointujen pohjasäveliä. Säkeistön puolivälissä viulun urkupiste hiippuu pois ja viulu siirtyy yhdessä sellon kanssa säestämään klarinetin haikeaa mutta toiveikasta melodiaa. A-osan lopussa klarinetti ja viulu johdattavat modulaatioon sekstolijuoksutuksilla, joihin myös piano liittyy. B-osa, kertosäe jatkuu C-duurissa. Klarinetti soittaa melodiaa edelleen matalassa rekisterissä. Viulu ja sello säestävät pitkällä äänillä ja piano komppaa. Kertosäkeen jälkeen koittaa hetken hengähdys, neljän tahdin mittainen välike, C-osa, jossa klarinetti siirtyy säestämään ja viulu soittaa B-osan teemaa mukailevaa melodiaa. C-osan päätteeksi viulun klarinetin ja pianon sekstolit nostavat jälleen sävellajin kokosävelaskeleella toiseen B-osaan. Melodia vaihtuu takaisin klarinetille, tällä kertaa

oktaavia korkeammalta. Alun hiljaisesta ja hauraasta soinnista kehittyy voimakas ja täyteläinen *fortissimo* toisen B-osan loppuun mennessä. Musiikki kasvaa paitsi äänenvoimakkuuden ja soinnin, myös modulaatioiden kautta koko esityksen päättävään hidastukseen ja viimeiseen D-duurisointuun.

5 SEN PITUIINEN SE

Yleisö istui hiirenhiljaa paikoillaan aina viimeiseen lauluun asti. Sen aikana muuttamat lapset alkoivat vaikuttaa hieman levottomilta, mutta kukaan ei kuitenkaan lähtenyt paikaltaan juoksentelemaan ympäriinsä. Satu loppui ja yleisö poistui salista.

Tunnelma lavan takana oli iloinen ja helpottunut. Olimme sittenkin onnistuneet luomaan lapsille sopivan ja heitä miellyttävän esityksen. Tai sitten ensimmäisessä esityksessä oli vain ollut harvinaislaatuinen yleisö. Mutta seuraavana päivänä sama toistui molemmissa esityksissä. Lapset istuivat paikoillaan kiltisti, eivät aivan hiljaa musiikin aikana, mutta heti kun Tiina jatkoi kerrontaa, tuli jälleen aivan hiljaista. Äitini, joka oli katsomassa viimeisen esityksen, kertoi myöhemmin, että kun satu päättyi perinteiseen tapaan lauseeseen ”ja he elivät onnellisina elämänsä loppuun asti”, oli jostain kuulunut helpottunut ”jes!” En tosin tiedä johtuiko helpotus siitä, että Lumikki ja prinssi saivat toisensa, vai kenties siitä, että satu vihdoinkin oli lopussa.

Viimeisen esityksen jälkeen tiimini yksimielisesti päätti, että esityksiä yritetään tehdä lisää: kun kerran on näin hyvin toimiva esitys tehty ja harjoiteltu, niin miksi suotta tyytyä vain kolmeen esitykseen? Vasta silloin, lavan takana, kun esitykset olivat jo ohi, tajusin lopullisesti, miten suurella innolla tiimini jäsenet olivat olleet mukana satukonserttia tekemässä. Kyseessähan oli loppujen lopuksi minun konserttini ja opinnäytetyöni, mutta heistä jokainen oli laittanut peliin oman osaamisensa ja ammattitaitonsa ja koki onnistuneet esitykset henkilökohtaisena voittonaan. Ymmärsin, että vaikka soittajat olivat vaihtuneet välillä, olin lopulta saanut tiimiini parhaat mahdolliset ihmiset, että heidän luovuutensa, aktiivisuutensa ja panostuksensa ansiosta esityksestä tuli sellainen kuin tuli, uusi ja erilainen, toivottavasti mie-

likuvitusta herättävä kokemus lapsille, jotka saavat satunsa ja musiikkinsa usein TV:n, radion ja tietokoneen välityksellä.

Kaikista vastoinkäymisistä huolimatta olin onnistunut yhdessä tiimini kanssa valmistamaan onnistuneen satukonsertin. Matkan varrella pari soittajaa oli vaihtunut, jouduin luopumaan tanssista osana konserttia ja olin itse ollut melkein kaksi kuukautta sairauslomalla useamman flunssan ja keuhkoputkentulehduksen takia. Aloittaessani satukonsertin suunnittelua en osannut edes kuvitella miten raskas projektista tulisi. Huomioon otettavia pikkuasioita tuntui olevan loputtoman paljon. Pysyinkin kyllä jonkin verran jakamaan vastuuta muille, mutta loppujen lopuksi ainoa, jota olisin voinut syyttää koko projektin epäonnistumisesta, olin minä itse. Mutta vaikka konsertin valmistaminen oli raskasta ja stressaavaa, olisin milloin tahansa valmis toteuttamaan uuden, samantyyppisen projektin musiikillisen toteutuksen tai käytännön järjestelyt. Voisihan satukonserteista saada aikaan vaikkapa uudenlaisen perinteen Lahden seudulle. Satujahan maailmassa riittää joka vuodelle vaikka kymmeniksi vuosiksi eteenpäin.

Lumikki-satukonsertissa olin tuottaja, ohjaaja, sovittaja, musiikin ohjaaja, käsikirjoittaja, puvustaja ja lavastaja. Mutta ennen kaikkea olin muusikko. Esityksessä ja sen valmistamisessa pääsin toteuttamaan omia ideoitani, pukemaan ajatuksiani musiikiksi ja elämään todeksi unelmaani. Musiikilla sytytin vanhaan tarinaan uutta elämää ja painoin siihen oman käteni jäljen. Improvisaation käyttö musiikin toteuttamisessa vahvisti uskoani omiin taitoihini soittajana ja mahdollisuuksiini käyttää luovuutta ja mielikuvitusta. Onnistuneista esityksistä sain lisää rohkeutta astua lavalle kohtaamaan uuden yleisön, uuden tilanteen, uuden musiikin.

Satukonserttia suunnitellessani ja toteuttaessani tein samalla matkan kirjoitetun musiikin ja improvisaation muuttuvaan ja monipuoliseen maailmaan. Matkallani opin paljon uutta muusikkona ja myös tuottajana toimimisesta, pääasiassa kantapään kautta, mutta yhdestä vaikeudesta selviäminen auttoi taas kohtaamaan seuraavan, ja selviämään siitä. Opin luottamaan ystävien ja perheenjäsenten apuun, tukeen ja kannustukseen, sekä tehdyistä suunnitelmista huolimatta elämään päivän kerrallaan.

Muusikkona koen, että jokainen esitys, joka herättää katsojassaan tai kuulijassaan tunteita, on onnistunut ja olemassaolonsa ansainnut. Toivon, että satukonserttini täytti tämän tarkoituksen. Tulen varmaan muistamaan koko loppu elämäni sen hetken, kun nousimme lavalle viimeiseen esitykseen. Hämärästä katsomosta, yleisön joukosta ihastunut huudahdus: ”oi, ne on kaikki ihan oikeita prinsessoja!” En voi myöskään unohtaa mekkoon pukeutunutta kruunulla ja peilillä varustautunutta pikkutyttöä eturivissä, joka ei millään malttanut pysyä paikallaan, vaan aina kerrohon vaihtuessa musiikkiin nousi paikaltaan käytävälle tanssimaan. Nämä lapset tekivät esityksestäni tarpeellisen ja tärkeän. Heidän ilonsa on paras kiitokseni ja palkkioni.

LÄHTEET

Ashliman, D. 1999-2008. Grimm Brother's home page. Pittsburghin yliopisto. Saatavissa: <http://www.pitt.edu/~dash/grimm.html#chronologys> 26.5.2008.

Helakisa, K., Kota, M. & Utrio, K. 1991. Suuri prinsessakirja. Helsinki: Otava.

Jänicke, R. & Suominen, O. 1999. Grimmin sadut III, Lumikki. Helsinki: Tammi.

Kansojen kirjallisuus 7, Romantiikka 1800–1830. 1976. Helsinki, Juva: WSOY.

Karilas, T. 1962. Robinsonista Muumipeikkoon, 50 nuortenkertojaa. Helsinki: WSOY.

Koski, M. 1998. Ulkomaisia satu- ja kuvakirjailijoita, eli kuka loi lorinalätyn. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Zipes, J. (toim.) 2000. The Oxford Companion to Fairy Tales – The Western fairy tale tradition from medieval to modern. New York: Oxford University Press.

LIITE 1

Lumikki

Kerran sydäntalven aikaan lumihiihtäjä putoillessa kuin höyhenet taivaasta, istui kuningatar ompellessa ikkunan ääressä, jonka pielet olivat mustaa eebenpuuta. Ommellessaan ja katsellessaan lumihiihtäjiä hän pisti neulalla sormeensa, ja kolme veripisaraa tipahti lumelle. Ja koska punainen valkealla näytti niin kovin kauniilta, tuumi hän itsekseen. ”Olisipa minulla lapsi valkoinen kuin lumi, punainen kuin veri ja musta kuin eebenpuu.”

Pian tämän jälkeen hänelle syntyi tyttönen, joka oli valkea kuin lumi, punainen kuin veri ja mustatukkainen kuin eebenpuu, siksi häntä nimitettiin Lumikiksi. Ja kun lapsi syntyi, kuoli kuningatar.

Vuoden kuluttua kuningas otti itselleen toisen puolison. Hän oli kaunis nainen, mutta ylpeä ja ylimielinen eikä voinut sietää sitä, että joku oli häntä kauniimpi. Hänellä oli ihmeellinen peili. Kun hän astui sen eteen ja katseli siinä itseään ja sanoi:

”Kerro, kerro kuvastin,

ken on maassa kaunehin!”

niin peili vastasi:

”On kuningatar maassa kaunehin.”

Silloin kuningatar oli tyytyväinen, sillä hän tiesi, että peili puhui totta.

Mutta Lumikki kasvoi isoksi ja tuli yhä kauniimmaksi, ja kun hän oli seitsemäntoistavuotias, oli hän niin kaunis kuin kirkas päivä, kauniimpi kuin itse kuningatar. Ja kun kuningatar taas kerran astui peilin luo ja kysyi:

”Kerro, kerro kuvastin,

ken on maassa kaunehin!”

niin peili vastasi:

”Kuningatar täällä jos voiton vie,

tuhat verroin kauniimpi Lumikki lie.”

Silloin kuningatar pelästyi, ja hänen kasvonsa muuttuivat keltaisiksi ja vihreiksi kateudesta. Ja niin pian kuin hän näki Lumikin, muuttui hänen mielensä, ja hän alkoi vihata tyttöä. Kateus ja ylpeys kasvoivat kuin rikkaruoho hänen sydämessään, eikä hän saanut enää rauhaa päivällä eikä yöllä. Niinpä hän kutsui metsästäjän luokseen ja sanoi: ”Vie lapsi metsään, en tahdo nähdä häntä enää silmieni edessä. Tapa hänet ja tuo minulle hänen keuhkonsa ja maksansa todisteeksi.”

Metsästäjä totteli ja vei lapsen metsään. Mutta kun hän tarttui veitseensä lävistääkseen Lumikin viattoman sydämen, tyttö purskahti itkuun ja sanoi: ”Voi hyvä metsästäjä, säästä henkeni! minä juoksen kauas metsään enkä palaakaan koskaan kotiin.” Ja koska tyttö oli niin kaunis, metsästäjä sääli häntä ja sanoi: ”Juokse tiehesi, lapsi parka.”

”Metsän pedot kyllä raatelevat hänet pian”, metsästäjä tuumi, mutta silti hänestä tuntui kuin kivi olisi pudonnut hänen sydämeltään, kun hänen ei tarvinnut tappaa Lumikkia. Ja kun siihen samassa juoksi villisian porsas, hän tappoi sen, otti keuhkot ja maksan ja vei ne kuningattarelle todisteeksi.

Nyt Lumikki-parka oli ypöyksen suuressa metsässä, ja häntä pelotti niin että hän vilkuili joka ainoaa puunlehteä, eikä tiennyt mitä tehdä. Hän lähti juoksemaan ja juoksi yli terävien kivien ja läpi piikkisten pensaitten, ja metsän pedot hyppelivät hänen vierellään tekemättä hänelle mitään pahaa. Hän juoksi niin kauan kuin jalat kantoivat, kunnes ilta alkoi hämärtää.

Pitkään juostuaan Lumikki näki metsässä pienen mökin ja meni sisään levätäkseen hiukan. Mökissä kaikki oli pientä, mutta niin siistiä ja somaa, ettei sitä voi sanoin

kuvata. Pöydällä oli valkoinen liina ja sillä seitsemän pientä lautasta, joka lautasen kohdalla pieni lusikka ja lisäksi seitsemän haarukkaa, seitsemän veistä ja seitsemän pientä pikaria. Seinustalla oli seitsemän pientä vuodetta vierä vieressä, ja ne oli peitetty lumivalkeilla lakanoilla.

Nälissään ja janoissaan Lumikki söi joka lautaselta hiukan vihanneksia ja leipää ja joi joka pikarista pisaran viiniä, sillä hän ei halunnut viedä keneltäkään kaikkea. Sitten hän meni väsyneenä vuoteeseen, mutta ainoakaan sängyistä ei ollut hänelle sopiva: yksi oli liian pitkä toinen liian lyhyt, ja vasta seitsemäs oli oikean kokoinen. Siihen hän jäi lepäämään, jätti itsensä Jumalan huomaan ja nukahti.

Iltapimeässä palasivat kotiin mökin isännät, seitsemän pientä kääpiötä, jotka louhivat vuorilla kuparia ja rautaa.

Kääpiöt sytyttivät seitsemän pientä kynttiläänsä ja kun mökkiin tuli valoa, he huomasivat että joku oli käynyt siellä, sillä kaikki ei ollut samoin kuin heidän lähtiesseen.

Ensimmäinen kääpiö sanoi: ”Kuka on istunut minun tuolillani?”

Toinen sanoi: ”Kuka on syönyt minun lautaseltani?”

Kolmas sanoi: ”Kuka on haukannut minun leivästani?”

Neljäs sanoi: ”Kuka on syönyt minun vihanneksiani?”

Viides sanoi: ”Kuka on käyttänyt minun haarukkaani?”

Kuudes sanoi: ”Kuka on leikannut minun veitselläni?”

Seitsemäs sanoi: ”Kuka on juonut minun pikaristani?”

Sitten ensimmäinen kääpiö katseli ympärilleen ja huomasi vuoteessaan pienen painuman. ”Kuka on ollut minun vuoteessani?” hän sanoi. Muut tulivat juoksujalkaa ja huusivat: ”Minunkin vuoteessani on joku maannut!” Mutta seitsemäs kääpiöpä

näki, että Lumikki nukkui hänen vuoteessaan. Hän huusi muille ja nämä juoksivat katsomaan ja huudahtivat ihmetyksestä. Sitten he hakivat seitsemän kynttiläänsä ja valaisivat niillä Lumikkia. ”Hyvänen aika! Onpas tuo tyttö kaunis!” he huutelivat. he olivat niin riemuissaan, etteivät herättäneet tyttöä vaan antoivat hänen nukkua rauhassa. Seitsemäs kääpiö nukkui yhdessä toveriensa kanssa, jokaisen vuoteessa hetken aikaa, ja sitten yö olikin jo ohi.

Aamulla Lumikki heräsi, ja nähdessään kääpiöt hän pelästyi. mutta he olivat ystävällisiä ja kysyivät: ”Mikä sinun nimesi on?”

”Lumikki”, vastasi tyttö. ”Miten sinä tulit meidän mökkiimme?” kyselivät kääpiöt edelleen. silloin Lumikki kertoi, että äitipuoli oli tahtonut surmauttaa hänet, mutta metsästäjä oli säästänyt hänen henkensä, ja hän oli sitten juossut koko päivän, kunnes oli vihdoin löytänyt kääpiöiden mökin. „Kääpiöt sanoivat: ”Jos hoidat meidän talouttamme, keität, petaat, peset, ompelet ja kudot ja jos pidät kaiken hyvässä järjestyksessä ja siistinä, saat jäädä meille eikä sinulta puutu mitään.”

”Kernaasti”, sanoi Lumikki ja jäi kääpiöiden luo. Hän hoiti heidän talouttaan, ja aamuisin kääpiöt lähtivät vuorille etsimään kuparia ja kultaa, iltaisin he palasivat kotiin, ja silloin piti ruuan olla valmista. Päivisin oli tyttö yksin, ja kelpo kääpiöt varoittivat häntä: ”Varo äitipuoltasi, hän saa pian selville, että olet täällä. Älä vain päästä ketään sisään.”

Mutta kuningatar, joka luuli syöneensä Lumikin keuhkot ja maksan, arveli taas olevansa kaikkein paras ja kaunein, astui kuvastimensa eteen ja sanoi:

”Kerro, kerro kuvastin,

ken on maassa kaunehin!”

Silloin kuvastin vastasi:

”Kuningatar täällä jos voiton vie,

niin kääpiöiden tuvassa

seitsemän vuoren takana

tuhat verroin kauniimpi Lumikki lie.”

Silloin kuningatar raivostui, sillä hän tiesi ettei kuvastin valehdellut, ja hän tajusi että metsästäjä oli huijannut häntä ja Lumikki oli yhä elossa. Hän pohti pohtimistaan, miten voisi saada tytön hengiltä. Sillä niin kauan kuin hän itse ei ollut maassa kaunehin, ei kateus antanut hänelle rauhaa.

Kuningatar meni yksinäiseen salakammioonsa, jonne kukaan muu ei päässyt, ja valmisti myrkkymenan. Päältä katsoen se oli kaunis ja punaposkinen, niin että jokainen sen nähdessään halusi syödä sen, mutta ken siitä palankin puraisi, oli kuoleman oma. Kun omena oli valmis, kuningatar värjäsi kasvonsa, pukeutui maalaiselukoksi, kulki yli seitsemän vuoren ja tuli seitsemän kääpiön mökille.

Hän koputti oveen, ja Lumikki kurkisti ikkunasta ja sanoi: ”En saa päästää ketään sisään, kääpiöt ovat kieltäneet.”

”Samapa tuo”, vastasi maalaiselukko, ”saan minä omenani muutenkin kaupaksi. Kas tässä, saat yhden lahjaksi.”

”Ei”, Lumikki sanoi, ”minä en saa ottaa mitään vastaan.”

”Myrkkyykö pelkää?” kysyi eukko. ”Katsohan, minä halkaisen omenan. Punaisen puolikkaan saat sinä, minä syön valkoisen puolikkaan.”

Mutta omena oli niin taitavasti tehty, että vain punainen poski oli myrkyllinen. Lumikin teki mieli kaunista omenaa, ja kun hän näki eukon syövän, hän ei voinut enää vastustaa haluaan vaan ojensi kätensä ja otti myrkyllisen puoliskon. Mutta tuskin hän oli haukannut siitä palan, kun hän jo kaatui kuolleena maahan.

Kuningatar katsoi Lumikkia julmasti, nauroi suureen ääneen ja sanoi: ”Valkoinen kuin lumi, punainen kuin veri, musta kuin eebenpuu! Eipä enää olekaan maassa kaunehin”

Ja kun hän kotona kysyi kuvastimeltaan:

”Kerro, kerro kuvastin,

ken on maassa kaunehin!”

niin peili vastasi:

”On kuningatar maassa kaunehin.”

Kun kääpiöt saapuivat illalla kotiin, he löysivät Lumikin maasta makaamasta. Ei hengähdystäkään pääsyt hänen suustaan, hän oli kuollut. He nostivat hänet ylös, etsivät löytyisikö mitään myrkyllistä, hellittivät liivinnyörit, kampasivat hänen tukkansa, pesivät häntä vedellä ja viinillä, mutta mikään ei auttanut. Tyttökulta oli kuollut eikä herännyt henkiin. Kääpiöt laskivat hänet paareille ja kävivät kaikki seitsemän viereen istumaan ja itkemään, ja he itkivät häntä kolme päivää. Sitten he aikoivat haudata hänet, mutta hän näytti yhä terveeltä kuin elävä ihminen ja hänen poskensa olivat yhtä kauniin punaiset kuin ennenkin. Kääpiöt sanoivat: ”Mustaan multaan emme voi häntä haudata.” ja niin he teettivät lasista läpinäkyvän arkun, laskivat Lumikin siihen lepäämään ja kirjoittivat kultaisin kirjaimin arkuun hänen nimensä ja sen että hän oli kuninkaantytär. Sitten he veivät arkun vuoren laelle, ja yksi heistä oli aina sitä vartioimassa.

Lumikki lepäsi nyt kauan aikaa arkussaan, ei maatunut vaan näytti nukkuvan, sillä hän oli yhä valkoinen kuin lumi, punainen kuin veri ja mustatukkainen kuin eebenpuu.

Sattuipa sitten niin, että metsään tuli kuninkaanpoika, ja hän yöpyi kääpiöiden mökissä. Hän näki vuorella arkun ja siinä kauniin Lumikin ja luki, mitä arkuun oli kirjoitettu kultakirjaimin. Silloin hän sanoi kääpiöille: ”Antakaa arkku minulle, minä

maksan siitä mitä vain pyydätte.” Mutta kääpiöt vastasivat: ”Emme myy sitä koko maailman kullasta.”

Silloin kuninkaanpoika sanoi: ”Lahjoittakaa se sitten minulle, sillä en voi elää näkemättä Lumikkia. Tahdon kunnioittaa häntä ja pitää häntä arvossa kuin rakkaintani.” Kun hän sen oli sanonut, kelpo kääpiöiden kävi häntä sääliksi, ja he antoivat arkun hänelle.

Kuninkaanpoika käski nyt palvelijoittensa kantaa arkun hartioillaan pois. Mutta kävi niin, että he kompastuivat pensaaseen, ja sen tärähdyksen voimasta myrkkyomenan pala irtosi Lumikin kurkusta. Eipä aikaakaan, kun hän jo avasi silmänsä, avasi arkun kannen, nousi istumaan ja oli taas elävä.

”Hyvä Jumala, missä minä olen?” hän huudahti. Kuninkaanpoika oli riemuissaan: ”Olet minun luonani!” Hän kertoi mitä oli tapahtunut ja sanoi: ”Minä rakastan sinua enemmän kuin mitään muuta maailmassa. Lähde kanssani isäni linnaan, minä otan sinut puolisokseni.” Lumikki suostui ja lähti kuninkaanpojan mukaan, ja heille pidettiin oikein komeat ja loistavat häät.

Häihin kutsuttiin myös Lumikin äitipuoli. Pukeuduttuaan juhlavaatteisiinsa hän astui kuvastimen eteen ja kysyi:

”Kerro, kerro kuvastin,

ken on maassa kaunehin!”

Kuvastin vastasi:

”Kuningatar täällä jos voiton vie

tuhat verroin kauniimpi morsian lie.”

Silloin ilkeä nainen joutui niin hirveän tuskan valtaan, ettei voinut itseään lainkaan hillitä. Hän ei ensin aikonut lähteä häihin, mutta sitten hän ei saanut hetken rauhaa,

hänen täytyi lähteä ja nähdä nuori kuningatar. Ja kun hän astui saliin, tunsu hän Lumikin ja seisahtui tuskissaan ja kääntyi saman tien ympäri. Palattuaan linnaansa hän löi taikapeilin tuhansiksi pirstaleiksi, eikä sen koommin näyttäytynyt enää kenellekään.

Mutta Lumikki ja kuninkaanpoika elivät onnellisina elämänsä loppuun asti.

(Helakisa ym. 1991, 24-36; Jänicke & Suominen 1999, 83-94.)

LIITE 2

Kiitos: Lahden kaupungin kulttuuritoimi, Vuokko Asikainen, Marjo Leppä, puvustonhoitaja Kati Kuusela, Ilkka Kivi, Paula Mäkiprosi, Suvi Luukkonen, rakkaat vanhempani, Annika, Esa ja Te teitte unelmani mahdolliseksi!
sekä Tiina, Heikki.

7.2. klo 9
8.2. klo 9 ja 10.15

Satukonsertti Vaahterasalilla

LUMIKKI

pääsylippu 2€

trad.	Hiljainen suru	klarinetti: Anna Niemi
V. Monti	Csárdás	viulu: Annika Asplund
J. Bentzon	Teema ja variaatiot	sello: Esa Korja
The Corrs	Only when I sleep	piano: Heikki Kaskela
E. Grieg	Aamutunnelmia	kertoja: Tiina Hyttinen
trad.	Tuiki, tuiki tähtönen	ääni ja valot: Ilkka Kivi
G. Caccini	Ave Maria	puvut: kulttuuritoimen puvusto
D. Warren	I don't wanna miss a thing	
S. Schwartz	When you believe	

Tämä esitys on osa opinnäytetyötäni. Halusin työssäni yhdistää eri taiteenlajeja, kirjallisuutta, teatteria ja musiikkia, ja tehdä samalla matkan improvisoinnin ihmeelliseen maailmaan. Näistä aineksista syntyi Lumikki- satukonsertti, musiikilla kuvitettu tarina kauniista ja viattomasta prinsessasta, ilkeästä kuningattaresta, kilteistä kääpiöistä ja tietysti prinsistä.

Saduissa unelmat toteutuvat. Prinssi ja prinsessa saavat toisensa ja elävät onnellisina elämänsä loppuun asti. Mutta unelmat voivat toteutua myös todellisessa elämässä, kun vain uskot itseesi, unelmaasi ja mahdollisuuksiisi.

Tämä satukonsertti on minun toteutunut unelmani.

Anna